

آینه

لحن

چگونه یک رسانه نابود می‌شود؟

عباس عسدی: حدود ۲۵ روز پیش در جریان یک خبرسازی از رسانه رسمی کشور مصاحبه‌ای را با خانواده آقای هاشمی که برای ملاقات فرزند و برادرشان به زندان اوین رفته بودند، جلوی زندان ترتیب می‌دهند که با انعکاس تظاهرات عده‌ای دیگر در اعتراض به حمله به اردوگاه لیبرتی عراق هم‌زمان بوده؛ که وجود چنین اعتراضی و انعکاس آن در رادیو نیز از عجایب روزگار است. ولی مسئله مهم تلفیق و نشر هم‌زمان گزارش این دو واقعه با یکدیگر و القای این مطلب در ذهن شنونده خبر است که آنان نیز برای همراهی با این تظاهرات به جلوی زندان اوین آمده‌اند. اگرچه این خبرسازی چندان انعکاسی در جامعه پیدا نکرد و فقط دفتر آقای هاشمی اعتراضی را انجام داد، واقعا برای یک نفر که ناظر بیرونی است، بسیار عجیب است که چگونه ممکن است یک رسانه رسمی تا این حد با اعتبار خود بازی کند و خبر و خبررسانی را بازچیزه امیال گروهی و سیاسی قرار دهد، آن هم به بدترین شکل ممکن و علیه شخصی با گذشته آقای هاشمی، خیلی صریح و روشن باید گفت قدرت در جهان امروز در رسانه است و اقتصاد و تسلیحات نظامی و سایر مؤلفه‌های قدرت در مراحل بعدی هستند. تا وقتی که رسانه‌های رسمی در ایران به یک حدقلای از جایگاه واقعی رسانه‌ای نرسند، امیدی به اصلاح امور نمی‌توان داشت.

ایران

راه و رسم «دانشگاه منتقد»

احمد شیرزاد: دانشجویی که نتواند سخن بگوید، هرگز سخن ادبیات و علوم انسانی، سخنان خود را شروع نمی‌کند یا خوش‌بینی از برگزاری نشست‌های میان‌رشته‌ای برای مسئله مهم توسعه، توسعه ممکن نخواهد بود مگر اینکه در بررسی آن سیاست، اجتماع، فرهنگ، اقتصاد و عوامل جامعه‌شناختی، ارزیابی و تحلیل شود و جامعه‌شناسی هم ترکیبی از نگاه همه این عوامل است و می‌تونه، با الیه‌های پیچیده موردبررسی قرار می‌گیرد. او با این مقدمه، چالش توسعه را به دو معنا، یک امر تاریخی می‌داند. «اول اینکه چالش توسعه در مقیاس جهانی و ایرانی، ریشه در گذشته دارد و نمی‌شود تاریخ شروع این چالش را از زمان معین مثلا سال ۱۳۹۴ اعلام کرد»، قانعی‌راد، در مقیاس جهانی چالش توسعه را با شروع قرن ۱۹ اروپا بررسی می‌کند که پیامدهای متعددی برای جامعه داشته ولی اینکه آنها توانسته‌اند این چالش را پشت سر بگذراند یا نه، امری دیگر است. اما در مقیاس ایرانی، چالش توسعه با مشروطه آغاز می‌شود.

دموکراتیزاسیون جبر تاریخی است

«در انقلاب مشروطه چه گذشت؟» پرسشی دیگر است که قانعی‌راد محور اصلی بحث خود قرار می‌دهد.

او این سؤال را با تحلیل «الکسی دوتوکویل، تاریخ‌دان، جامعه‌شناس و از مهم‌ترین متفکران قرن نوزدهم فرانسه پاسخ می‌دهد: «از قرن ۱۲ تاکنون بیش از ۶۰۰ سال است که ما روندی را در جامعه اروپا شاهد هستیم، به نام روند دموکراتیزه‌شدن جامعه. تمام تلاش‌هایی که در جهت محدودکردن این روند صورت می‌گیرد و قوانینی بر ضد این روند تصویب شده، همه درنهایت، به نفع توسعه دموکراتیزاسیون رآمده است». گویا روند دموکراتیزه‌شدن جامعه، جبر تاریخی است که با وجود میل باطنی انسان اتفاق می‌افتد. دموکراسی محصول ساختارهاست و انقلاب ۱۷۸۹ فرانسه هم محصول این جبر تاریخی است که از قرون وسطی ادامه داشت.

جبرگرایی داخلی پراترزا!

قانعی‌راد وقتی به چالش دیگر توسعه اشاره می‌کند آن را امری «اقتصادی- تاریخی» می‌خواند که مبتنی بر جبر تاریخی نیست. «توسعه امری تاریخی است که وابسته به تلاش نیروهای اجتماعی، فضای مقدرات تاریخی، تعامل انسانی و عوامل ساختاری که ریشه در فرهنگ و تاریخ دارد، است و برای بساخت توسعه لازم است. برای همین نگاه ذات‌گرایانه را در داخل پراترزا گذاشته و آن را کنار می‌گذاریم که توسعه را به دیالِ موانع نامکن می‌داند».

عده‌ای از امتناع از تفکر می‌گویند
«وقتی از توسعه حرف می‌زنیم کسانی چون دکتر سیدجواد طباطبایی، دکتر آرامش‌دوستدار، دکتر سریع‌القلم و دیگران اعتقاد دارند تفکر در جامعه ایرانی ممکن نیست و بدون تفکر، توسعه ناممکن است؛ یعنی ما با تصلب ذخایر فرهنگی مواجه هستیم. بنابراین گذار از سنت به مدرنیته، ناممکن است. اینها معتقدند که فرهنگ ایرانی و جامعه ایرانی دارای ویژگی‌های غیرتوسعه‌طلبانه است. این همان تکرش شرق‌شناسانه است که توسعه را برای ما به امر منتع و غیرممکن تبدیل می‌کند». این بخشی از انتقاد قانعی‌راد به اندیشه‌های ذات‌گرایانه است که او در بخش دیگر سخنرانی از ایده مرکزی خود می‌گوید.
رویکرد منابع نه موانع
«ما باید به منابع توجه کنیم، یعنی هر چیزی که می‌تواند برای ما مانع توسعه شود، چه‌بسا می‌تواند منابع توسعه باشد. در فرهنگ ما قواعدی وجود دارد که چرخه بازتولید فرهنگی را ایجاد کرده و باید از کنش‌ها و تفسیرهای انسانی و تحت‌تأثیر عوامل ساختی از بازتولید فرهنگی (تداوم قواعد پیشین) به تولید فرهنگی (ترسیم قاعده جدید) برسیم تا بر مبنای آن کار را ادامه دهیم. بر این مبنا، قواعد و ارزش‌ها، در چارچوب‌های ذهنی خودشان کار نمی‌کنند بلکه به کار گرفته می‌شوند. یعنی علم اجتماعی عرصه فیزیک نیست و هر قاعده را انسان‌ها به‌کار می‌گیرند. حتی اگر سنت را، طبق سنت سلف هم به کار گیرند یک عنصر تصمیم فردی و تصمیم جمعی در آن تاثیرگذار است». در ادامه قانعی‌راد می‌گوید: «برای همین دیدگاه اسلام مخالف توسعه است را نمی‌پذیریم.

اندیشه سیاسی

گزارشی از سومین نشست انجمن علمی گروه تاریخ با حضور ابراهیم توفیق و محمدامین قانعی‌راد

بازیافت به جای زیاله‌دان تاریخ

محمد امین قانعی‌راد

ابراهیم توفیق

جدا کرد و جامعه دموکراتیک بدون هرج‌ومرج داشت؟» سپس خود در پاسخ می‌گوید «موقعی که ما بتوانیم بحران دموکراسی را در جامعه حل کنیم».

انفجار مطالبات اجتماعی

اگر موج عدالت‌خواهی به معنای مدرن از مشروطه شروع شده، بازگشت این موج در انقلاب اسلامی بود و بار دیگر شعار عدالت در تاریخ ایران تکرار شد که برای خود پیامدهایی داشت. قانعی‌راد، مهم‌ترین پیامد را «رود توده‌ها به عرصه سیاست می‌داند که هم در انقلاب مشروطه و هم در انقلاب اسلامی اتفاق افتاد و انفجار مطالبات رخ داد. همه خواهند و طالب می‌شوند. طوری‌که الان هم در جامعه انفجار مطالبه داریم. منزلت‌ها پایدار نیستند و عطف منزلت همه عرصه‌ها را گرفته. دانشجوی ترم یک می‌خواهد دکتر شود و گروهبان در آرزوی سرداربودن و طلبه در طلب درجه آیت‌الله‌العظمایی است».

بازگشت عدالت‌خواهی در شعار هزاره سوم

«موج سوم عدالت‌خواهی بار دیگر بازتولید می‌شود و جامعه را دچار بحران دیگری می‌کند؛ موجی که در سال ۱۳۸۴ رخ داد». او تأکید می‌کند: «این بحران ناشی از بحران دموکراسی‌خواهی است؛ یعنی با سربرآوردن بحران دوباره دموکراسی، شعار عدالت‌خواهی مطرح شد. تا اینکه با دولت یازدهم به چرخه توسعه بازگشتیم». این هم طرح موضوع است و هم نقدی بر بحران حاکم بر جامعه یا مقدمه‌ای برای موانع توسعه.

برای موانع توسعه. «اما اینکه چگونه در موج عدالت و توسعه می‌توانیم جلو برویم؟» پرسشی دیگر است که قانعی‌راد مطرح می‌کند و منتظر پاسخ آن نمی‌ماند؛ پاسخی که خود نیاز به بررسی جدی‌تر دارد.

توسعه بحث ناهنگام است!

سخران دوم نشست، ابراهیم توفیق است؛ جامعه‌شناسی با تفکر انتقادی که به روشنفکران

اجتماعی شباهت دارد تا کنشگران سیاسی. او صریح می‌گوید و گزنده و ناخودآگاه توفیق قانعی‌راد به مسئله توسعه و موانع آن به معنای ذات‌گرایانه نگاه نمی‌کند؛ اما توسعه را سخت می‌داند نه ناممکن. اما طرح این بحث را «ناهنگام» می‌داند و پاسخ خود را از دو منظر، از منظر شهروندی با عقل سلیم و بار دیگر از نگاه عالم علوم اجتماعی و نظام دانش پاسخ می‌دهد: «خیلی وقت است که مقوله توسعه، مقوله‌ای جدی در ذهن نیست و در واقعیت هم با چیزی روبه‌رو هستیم که با سازوکار اجتماعی هماهنگ نیست. نه اینکه جامعه ضدتوسعه باشد بلکه میل به توسعه در آن وجود ندارد. نه مقوله و میل توسعه در جامعه هست نه میل و اراده به توسعه. «توفیق درباره این مسئله تأکید می‌کند «هرجا که میل به توسعه می‌خواهد به اراده تبدیل شود با ضدتوسعه‌های خیلی قوی روبه‌رو می‌شود که این میل را ناممکن می‌کند». او از مفهوم توسعه نمی‌گوید بلکه می‌گوید به ذهن خود و استانداردهای تعریف‌شده توجه کنید. سپس به سازوکارهای دولتی اشاره می‌کند که هرگونه توسعه را ناممکن می‌کند».

تخریب ظرفیت‌توسعه

توفیق، کمتر از سیاست می‌گوید و بیشتر دغدغه علم دارد. او در بخشی از صحبت‌های خود به هشت سال دولت احمدی‌نژاد اشاره می‌کند که «تمام ظرفیت‌های توسعه که در دهه ماقبل با بدبختی شکل گرفته بود به‌طور کامل فرو پاشید». او توسعه را فرایند دولت‌محور-نخبه‌گرا می‌داند که می‌خواهد موانع را کنار بگذارد و منابع را بسپنج کند «اما در دولت احمدی‌نژاد آنچه داشتم فروپاشی تمام مؤلفه‌هایی بود که امروز ما در یک مقوله ساده، اما مهم مثل «آب» در مخاطره هستیم. متوجه می‌شویم که با چه سازوکاری سروکار داریم که منافع گروهی را بر منافع عامه ترجیح می‌دهد. هیچ امکانی در اختیار نداریم که با این فاجعه تمدنی مقابله کنیم.

آینه دیروز

۹ سال پیش در چنین روزی

- سیدحسین خمینی: دین‌مداری نباید با سنت‌مداری اشتباه شود
- اولین طلای ایران در بازی‌های آسیایی بر سینه «حسین رضازاده»
- نبیه بری: خیابان‌ها را ترک نخواهیم کرد
- حدادعادل: اصولگرایان بیش از یک فهرست می‌دهند
- آمریکا عراق را به مذاکره امنیتی با ایران تشویق کرد
- حزب اعتماد ملی با شعار «شهر من! به تو می‌انديشيم» در انتخابات شورای شهر شرکت می‌کند
- لاریجانی: ایران تمایلی به همکاری با آمریکا ندارد

ایران

- معاون دادستان تهران: قرار مجرمیت برای ۸ مقصر پرونده سقوط سی-۱۳۰ صادر شد
- رئیس قوه قضائیه: مسائل معیشتی مردم نباید با مسائل سیاسی و جناحی مخلوط شود
- رئیس‌جمهوری در جمع مردم نور: تکمیل آزادراه تهران- شمال نیازمند یک اقدام انقلابی است و دولت برای بهره‌برداری سریع‌تر از آن تلاش می‌کند
- پیام تبریک مقام معظم رهبری در پی قهرمانی حسین رضازاده
- وزیر خارجه: ۴۰۰ شرکت اروپایی و آمریکایی در جنگ تحمیلی به عراق سلاح شیمیایی می‌دادند
- حمایت هاشمی از ائتلاف اصلاح‌طلبان
- ضرغامی: صداوسیما بی‌طرف است
- بذریاش: این انتخابات رویارویی دو تفکر «ثروت‌محور» و «مردم‌محور» است

لحن

- اعتراضات صنفی در دانشگاه تهران؛ دانشجویان به استقبال ۱۶ آذر رفتند
- احمدی‌نژاد: هرچقدر مجلس پول بدهد ما فعالیت می‌کنیم
- یک داستان تکراری و دوست‌داشتنی؛ رضازاده باز هم طلا گرفت
- براساس آمارهای بانک مرکزی: خانوارهای شهری پارسال ۴۷ هزار میلیارد تومان بدکار شدند
- وزیر خارجه فرانسه: ۵+۱ با اصل تحریم ایران موافق است، اما دامنه آن هنوز مشخص نشده است
- اجماع فیفا و سازمان ورزش برای پروژه حذف داکتان
- حدادعادل: برای آزادسازی اراضی ۹۵ درصد از سواحل دریای خزر تنها می‌توانیم دعا کنیم
- رئیس مجلس: با جمعیم موافقم، اما نه در انتخابات ریاست‌جمهوری و مجلس

کیم

- وزیر بهداشت: ۵ میلیارد تومان برای درمان معتادان اختصاص یافت
- حزب‌الله خبر داد: توزیع سلاح میان طرفداران سنیور در لبنان
- نخست‌وزیر انگلیس در آستانه سفر به واشنگتن؛ با اظهارات وزیر دفاع جدید آمریکا مبنی بر اینکه واشنگتن در جنگ عراق پیروز نمی‌شود، موافقم
- هوا لوده است، بیماران قلب و ریوی بیرون نیایند
- بیانیه وزارت خارجه فرانسه: ۶ قدرت جهانی باوجود اینکه به پیشرفت‌هایی دست یافتند، اما در دستیابی به توافقی درباره قطع‌نامه سازمان ملل علیه ایران ناکام ماندند
- امضای طومار بر سر بوش در دانشگاه تهران در مراسم روز دانشجو
- مجمع مدرسین برای خبرگان لیست نمی‌دهد

ساز

- احمدی‌نژاد در جمع مردم جالوس: دولت برای رامسری‌ها درون دریا جاده کمربندی می‌سازد
- لاریجانی در گفت‌وگو با واشنگتن‌پست: تهران مذاکره محرمانه‌ای با واشنگتن انجام نمی‌دهد
- معاون وزیر خارجه آمریکا: برای تسریع فعالیت‌هایمان واقعا به دولت چین و روسیه نیاز داریم
- هامانه در نامه‌ای به رئیس‌جمهور از اجرای نظام هماهنگ پرداخت ابراز نگرانی کرد
- رئیس قوه قضائیه: مسائل معیشتی مردم نباید با مسائل جناحی مخلوط شود
- حدادعادل: احتمال رسیدن اصولگرایان به وحدت منفی نیست
- تجمع اعتراض‌آمیز دفتر تحکیم وحدت در دانشگاه تهران
- محسن رضایی: دولت برای جذب نخبگان در اداره کشور توجه بیشتری کند